

Сьогодні

Урок
№005

Групи слів за значенням синоніми, антоніми, омоніми

Любі діти, добрий день!
Зичу праці і старання!
А ще, друзі, всім бажаю
Сил, натхнення на весь день!

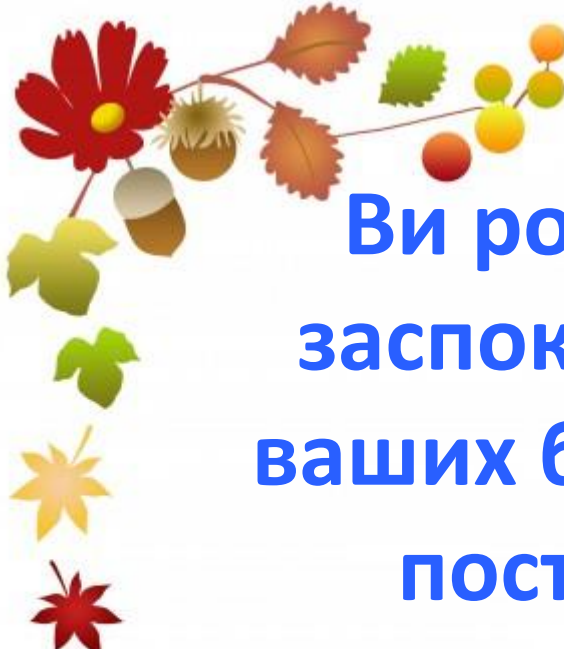

Якщо у вас на душі
похмуро...

Згадайте, що після дощу
часто буває райдуга!

Ви роздратовані, але
заспокойтесь, адже від
ваших блискавок можуть
постраждати інші!

**Нехай у вас на
душі буде
сонячно!
Своїм теплом
ви зможете
зігріти своїх
друзів!**

**А як ти попрацював
вдома?**

Класна робота

досхочу́, духмя́ний, скарб,
жартома́.

1. Які слова називають синонімами?
2. Що таке антоніми?
3. Чому омоніми називають словами-близнюками?

Вправа 32. Розгляньте схему на с. 18. Пригадайте, чим відрізняються ці групи слів. Розкажіть, як потрібно заповнити вільні клітинки. Наведіть приклади

Синоніми

Антоніми

Омоніми

ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

- а) різне;
- б) подібне / однакове;
- в) протилежне

подібне / однакове

протилежне

різне

- ✓ Прочитайте слова із рубрики «Слово дня». Що вони означають?
- ✓ До яких слів можна дібрати синонім або антонім? Які з них ви використали б, розповідаючи про своє дитинство?
- ✓ Чого в дитинстві було досхочу? Які спогади можна назвати духмяними? Поділіться, що ви вважали своїми скарбами? Що ви робили жартома?

1. Яку роль у нашому мовленні відіграють синоніми?
2. У яких мовленнєвих ситуаціях потрібні антоніми?
3. Як розрізнити омоніми й багатозначні слова?

Відповідно до запитань
сформулюйте особисті цілі.

Вправа 34. Прочитайте речення. Назвіть синоніми, ужиті в них. Чому, на вашу думку, саме цим словам письменники і письменниця надали перевагу?

1. Від зупинки чвалала вбраним у кучеряві бур'яни нічийним занедбаним городом, тоді вийшла на берег, покружляла між дерев (Н.Доляк). 2. Ми йшли далі, розчиняючись у запахущій імлі піднебесся. Потикалися то в один бік, то в другий, петляли спадами в гори, спускалися в застрілі яруги (М. Дочинець). 3. Город до того переповнявся рослинами, що десь серед літа вони вже не вміщалися в ньому. Вони лізли одна на одну, переплітались, душились, дерлися на хлів, на стріху, повзли на тин, а гарбузи звисали з тину прямо на вулицю (О. Довженко).

Вправа 35. Запишіть пари слів. До якої групи вони належать? Відповідь обґрунтуйте. Яким словам ви надаєте перевагу? Чому?

Гармонія — злагода, абсолютно — цілковито,
генерація — покоління, ажурний — мереживний,
гімн — славень, активний — діяльний, ґаджет —
пристрій, десерт — смаколик, джип — позашляховик,
голкіпер — воротар, ідентифікація — розпізнавання,
зафрендити — заприятелювати, інвайт —
запрошення.

Вправа 36. Запишіть 10 слів, що насамперед асоціюються у вас зі словом «дитинство». Доберіть до них (де це можливо) синоніми й антоніми. Які емоції переважають у ваших спогадах про раннє дитинство?

Іграшки – цяцьки, забавки; сміх – регіт, плач;
памперси – підгузки; малюк – дитина, дорослий; каша
– куліш, кутя; молоко – покорм, кисляк; мультіки –
фільм; радість – втіха, задоволення, смуток.

— Ліно! — Чоловік зазирнув у словник. — Чи ти «вдоволена, потішена, рада, весела»? Чи тобі «щастить, таланить, фортунить»? Чи все, по-твоєму, йде «гаразд, як слід, добре, чудово»? На всі мої запитання досить сказати «так» чи «ні».

— Вдоволені бувають корови, потішені — малі діти, — відказала дружина. — А чи я рада? Можеш сам побачити... (За Р. Бредбері).

Вправа 38. Розгляньте схему. Сформулюйте запитання, на яке вона дає відповідь

СИНОНІМИ

- 1) допомагають чітко, ясно й різнобічно висловлювати думку;
- 2) посилюють емоційне забарвлення тексту;
- 3) сприяють уникненню невиправданих повторів.

АНТОНІМИ

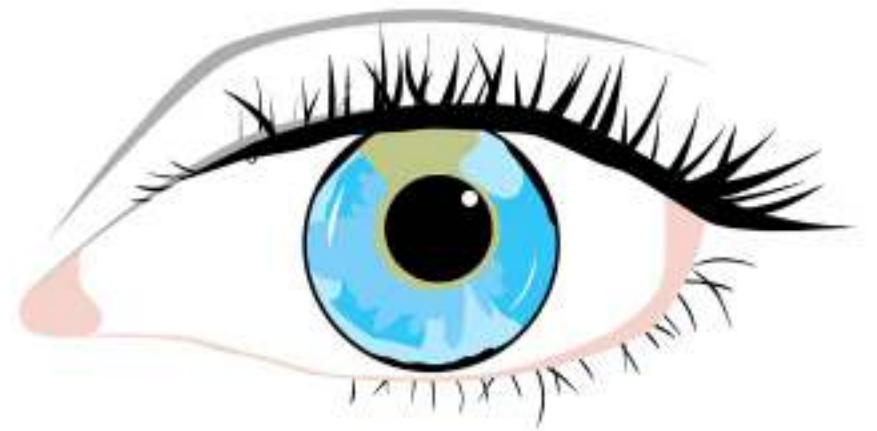
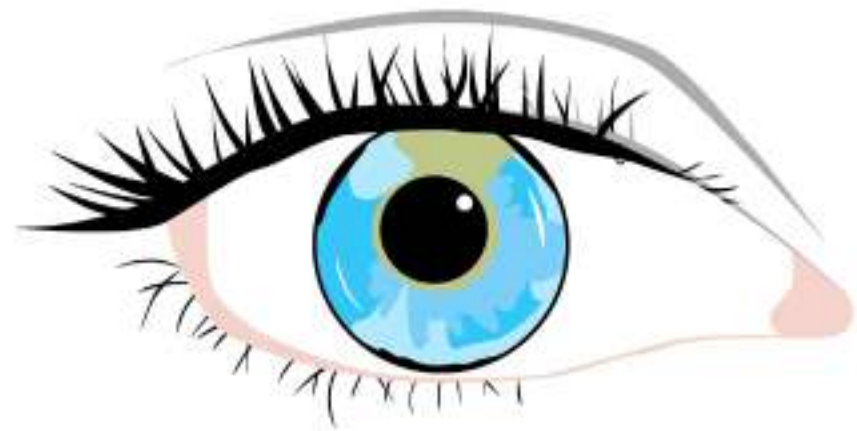
- 1) уживають для вираження контрасту;
- 2) використовують для показу широти просторових меж;
- 3) уживають для передавання зміни картин, чергування дій, подій.

Вправа 39. Прочитайте речення. Які слова в них образливі для співрозмовника? Чому їх потрібно уникати? Доберіть синоніми до цих слів і замініть їх. Наскільки важливо ретельно добирати слово із синонімічного ряду?

1. Чого це ти **образився**, як сич на мороз?(С. Талан). 2. Гей, новенький! Ти, кажуть, **тямиш** у компах? (В.Бердт). 3. Чого ти **прийшов**? Я тобі сказала коли прийти? (С. Талан). 4. Ну чого ти тут **стоїш** мовчиш? (С.Гридін). 5. Але хто **розказав** дідові про нашу вигадку? (В. Кохан).

А тим часом сама дорога до бабусі — уже подарунок. Улітку — через міст над річкою Протокою. Я йду сама і тому співаю собі під носа: такий настрій. Ступаю на стежку обіч берега. Стежка — серед густезних високих трав, тому вона здається глибокою. А трави ж які! Польова гвоздичка, пахуча кашка, чебрець, материнка! І височенна отруйна бугила, і лапаті лопухи. Кожна травинка проситься, щоби я звернула увагу на неї, помилувалася. Над головою — високе радісне сонце (Л.Таран).

1. Чому авторка називає дорогу до бабусі подарунком?
2. Які емоції переважають у тексті? Як ви це визначили?
3. Чи знаєте ви трави, згадані в тексті? Розкажіть про них.
4. Чи є у ваших спогадах про дитинство трави і квіти? Які?
5. Випишіть окремо слова, до яких можна дібрати синоніми й антоніми. Усно доберіть.
6. Знайдіть у тексті слово, до якого є омонім.

Вправа 41. Прочитайте речення. Поясніть значення виділених слів.
Розкажіть про омоніми до них.

1. У яворових ночвах схлипує тісто, вже проситься на жаркий під (М.Дочинець). 2. Солодкий спогад, ложка меду. Тут крила наче на плечах. Лечу, а в мене попереду шкільне подвір'я в паничах (Г.Потопляк). 3. Тулюся думками до споминів через роки, що в різьбленій скрині пиляться укупі з казками... Хурделять у вікна тендітні легкі пелюстки, біліють, як іній на скронях у сивої мами (Н. Данилюк). 4. Дитинство там, де гойдалка і квач, де бульбашка за мить від сміху лусне (Н. Янушевич).

Вправа 42. Прочитайте текст. Чому виникло непорозуміння між дідусем та онуком? Продовжте діалог, допоможіть співрозмовникам порозумітися.
Зробіть висновки із цієї ситуації

Коса захопила тоненьку смужку трави й підрізала її під самий корінь.

— Отава. Ще не встигла задубіти. Не косовиця, а втіха, — говорить дідусь.

— До чого тут наша левада до Оттави в Канаді?

— Що він каже? Про яку Канаду? — здивувався дідусь (За В.Бердтом).

Вправа 43. Запишіть речення. Відшукайте слова, що мають парні омоніми, підкресліть їх. Усно поясніть

1. Відтоді минуло понад три роки. 2. Це вже був привід для невеличкого свята (С. Гридін). 3. Капітоліна вже пише свій твір, старанно схиливши голову набік. 4. А ще Марія дуже вродлива. І в неї чудова коса — нижче пояса. 5. На картині намальований розламаний гранат. Кілька зернинок випало. 6. Музика — це гарний подарунок для Поліни. 7. А звуки органа розсипаються по підлозі, вдаряються об стіл, сиплються травневим дощем на підвіконня (Дз. Матіяш).

Чим збагатив мене урок? Чи досягнуто поставлених цілей? Що було найцікавішим, найдивовижнішим і найкориснішим? Яким учнем / якою ученицею я сьогодні був / була на уроці?

Виконайте вправу 44.

*Короткий запис у щоденник
с. 21, впр. 44.*

Я б сьогодні накивав
п'ятами.

ТАК

НІ

Нового, як кіт наплакав.

ТАК

НІ

Нові знання, як сніг на
голову.

ТАК

НІ

Нових знань хоч греблю
гати.

ТАК

НІ

Відчуваю себе, як у воду
опущений.

ТАК

НІ

От тепер я розпущу
пір'я.

ТАК

НІ

